

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

PHẠM THỊ HÀ

ĐẶC ĐIỂM NGÔN NGỮ GIỚI
TRONG GIAO TIẾP TIẾNG VIỆT
(QUA HÀNH VI KHEN VÀ TIẾP NHẬN LỜI KHEN)

LUẬN ÁN TIẾN SĨ NGỮ VĂN

Hà Nội, năm 2013

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

PHẠM THỊ HÀ

**ĐẶC ĐIỂM NGÔN NGỮ GIỚI
TRONG GIAO TIẾP TIẾNG VIỆT
(QUA HÀNH VI KHEN VÀ TIẾP NHẬN LỜI KHEN)**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ NGỮ VĂN

Chuyên ngành: *Lí luận ngôn ngữ*

Mã số: 62 22 01 01

**Người hướng dẫn khoa học: 1. GS.TS Nguyễn Văn Khang
2. PGS.TS Nguyễn Thị Lương**

Hà Nội, năm 2013

LỜI CAM ĐOAN

Đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Những tư liệu và số liệu trong luận án là trung thực do tôi thực hiện. Đề tài nghiên cứu và các kết luận chưa được ai công bố.

Tác giả luận án

Phạm Thị Hà

LỜI CẢM ƠN

Trước hết, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới GS.TS Nguyễn Văn Khang và PGS.TS Nguyễn Thị Lương đã dành thời gian cùng tâm huyết hướng dẫn tôi hoàn thành luận án trong suốt 4 năm qua.

Tôi xin cảm ơn Viện Ngôn ngữ học, Khoa Ngôn ngữ học, Học viện Khoa học xã hội thuộc Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam đã tạo điều kiện để tôi có được môi trường học tập và nghiên cứu thuận lợi nhất.

Tôi xin cảm ơn tạp chí Ngôn ngữ, tạp chí Ngôn ngữ và đời sống đã tạo điều kiện cho tôi công bố những kết quả nghiên cứu trong suốt quá trình thực hiện luận án.

Tôi xin cảm ơn Thư viện Viện Ngôn ngữ học, Thư viện quốc gia, Thư viện Khoa học xã hội đã tạo điều kiện cho tôi tiếp cận với nguồn tư liệu phục vụ cho luận án của tôi.

Tôi xin bày tỏ lời cảm ơn chân thành tới Khoa Việt Nam học, Trường Đại học Sư Phạm Hà Nội - nơi tôi công tác, đã tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong quá trình học tập và hoàn thành luận án.

Tôi xin bày tỏ lời cảm ơn chân thành tới gia đình, bạn bè, đồng nghiệp và các sinh viên của tôi đã luôn động viên, giúp đỡ tôi trong suốt thời gian qua.

Tác giả luận án

Phạm Thị Hà

MỤC LỤC

	BẢNG KÍ HIỆU CHỮ VIẾT TẮT	
	DANH MỤC CÁC BẢNG, BIỂU	
	MỞ ĐẦU	
1.	LÍ DO LỰA CHỌN ĐỀ TÀI	1
2.	TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU HÀNH VI KHEN VÀ TIẾP NHẬN LỜI KHEN TỪ GÓC ĐỘ GIỚI	2
3.	MỤC ĐÍCH VÀ NHIỆM VỤ CỦA LUẬN ÁN	12
4.	PHƯƠNG PHÁP VÀ THỦ PHÁP NGHIÊN CỨU	13
5.	ĐỐI TƯỢNG, PHẠM VI VÀ TƯ LIỆU NGHIÊN CỨU	14
6.	Ý NGHĨA LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA LUẬN ÁN	15
7.	CẤU TRÚC CỦA LUẬN ÁN	15
	Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN	17
1.1.	VẤN ĐỀ GIỚI TRONG NGÔN NGỮ	17
1.1.1.	Xung quanh thuật ngữ “giới tính” và “giới”	17
1.1.2.	Giới với tư cách là biến xã hội trong nghiên cứu ngôn ngữ	19
1.2.	HÀNH VI KHEN VÀ TIẾP NHẬN LỜI KHEN	28
1.2.1.	Một số vấn đề về hành vi ngôn ngữ	28
1.2.2.	Hành vi khen	31
1.2.3.	Hành vi tiếp nhận lời khen	37
1.2.4.	Nghiên cứu hành vi khen và tiếp nhận lời khen ở Việt Nam	41
1.3.	CÁCH TIẾP CẬN CỦA LUẬN ÁN	42
1.4.	TIÊU KẾT CHƯƠNG 1	44
	Chương 2. ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI KHEN VÀ TIẾP NHẬN LỜI KHEN TRONG TIẾNG VIỆT TỪ GÓC ĐỘ GIỚI	45
2.1.	ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI KHEN TRONG TIẾNG VIỆT TỪ GÓC ĐỘ GIỚI	45
2.1.1.	Khái niệm “khen” trong tiếng Việt	45
2.1.2.	Mục đích, chức năng của hành vi khen trong tiếng Việt từ góc độ giới	47

2.1.3.	Chủ đề khen trong tiếng Việt từ góc độ giới	50
2.1.4.	Mức độ khen giữa các giới	53
2.1.5.	Cấu trúc lời khen trong tiếng Việt từ góc độ giới	54
2.2.	ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI TIẾP NHẬN LỜI KHEN TRONG TIẾNG VIỆT TỪ GÓC ĐỘ GIỚI	59
2.2.1.	Khái niệm “tiếp nhận lời khen” trong tiếng Việt	59
2.2.2.	Mức độ tiếp nhận lời khen giữa các giới trong tiếng Việt	59
2.2.3.	Cấu trúc tiếp nhận lời khen trong tiếng Việt từ góc độ giới	66
2.3.	NHẬN XÉT CHUNG VỀ ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI KHEN VÀ TIẾP NHẬN LỜI KHEN TRONG TIẾNG VIỆT TỪ GÓC ĐỘ GIỚI	75
2.4.	TIÊU KẾT CHƯƠNG 2	79
	Chương 3. ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI KHEN VÀ TIẾP NHẬN LỜI KHEN TRONG TIẾNG VIỆT TỪ GÓC ĐỘ GIỚI: TRƯỜNG HỢP NGƯỜI HÂM MỘ VỚI NGHỆ SĨ	80
3.1.	GIỚI HẠN PHẠM VI VÀ ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU	80
3.2.	ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI KHEN CỦA NGƯỜI HÂM MỘ VỚI NGHỆ SĨ TỪ GÓC ĐỘ GIỚI	81
3.2.1.	Đặc điểm về nội dung khen của người hâm mộ đối với nghệ sĩ từ góc độ giới	81
3.2.2.	Đặc điểm về cách thức khen của người hâm mộ đối với nghệ sĩ từ góc độ giới	85
3.3.	ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI TIẾP NHẬN LỜI KHEN CỦA NGHỆ SĨ ĐỐI VỚI LỜI KHEN CỦA NGƯỜI HÂM MỘ TỪ GÓC ĐỘ GIỚI	99
3.3.1.	Đặc điểm chung về biểu thức tiếp nhận lời khen của nghệ sĩ đối với lời khen của người hâm mộ từ góc độ giới	99
3.3.2.	Đặc điểm cụ thể về biểu thức tiếp nhận lời khen của nghệ sĩ đối với lời khen của người hâm mộ từ góc độ giới	100
3.4.	TIÊU KẾT CHƯƠNG 3	113

	Chương 4. ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI KHEN VÀ TIẾP NHẬN LỜI KHEN TRONG TIẾNG VIỆT TỪ GÓC ĐỘ GIỚI: TRƯỜNG HỢP ĐỐI VỚI HÌNH THỨC BÊN NGOÀI CỦA CON NGƯỜI	115
4.1.	GIỚI HẠN PHẠM VI VÀ ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU	115
4.2.	ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI KHEN VỀ HÌNH THỨC BÊN NGOÀI CỦA CON NGƯỜI TỪ GÓC ĐỘ GIỚI	116
4.2.1.	Đặc điểm chung về nội dung khen hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	116
4.2.2.	Đặc điểm những nội dung khen cụ thể về hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	118
4.2.3.	Đặc điểm về cách thức khen hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	126
4.3.	ĐẶC ĐIỂM HÀNH VI TIẾP NHẬN LỜI KHEN VỀ HÌNH THỨC BÊN NGOÀI CỦA CON NGƯỜI TỪ GÓC ĐỘ GIỚI	137
4.3.1.	Đặc điểm chung về cách thức tiếp nhận lời khen đối với hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	137
4.3.2.	Đặc điểm cụ thể về cách thức tiếp nhận lời khen đối với hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	139
4.4.	TIÊU KẾT CHƯƠNG 4	145
	KẾT LUẬN	147
	CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ	151
	TÀI LIỆU THAM KHẢO	152
	PHỤ LỤC	i
	I. PHỤ LỤC 1: Các bảng thống kê, xử lí cụ thể	i
	II. PHỤ LỤC 2: Tư liệu ghi âm	xii
	III. PHỤ LỤC 3: Tư liệu phim	xxxiv
	IV. PHỤ LỤC 4: Tư liệu giao lưu trực tuyến giữa người của công chúng và người hâm mộ	lvii
	V. PHỤ LỤC 5: Anket điều tra	lxxvi

BẢNG KÍ HIỆU CHỮ VIẾT TẮT

CN	: Chủ ngữ
ĐT	: Động từ
TT	: Tính từ
BN	: Bổ ngữ
TTT	: Tình thái từ
TC	: Tăng cường

DANH MỤC CÁC BẢNG

Chương 2:

Bảng 2.1. Tổng quát về hành vi khen với biểu thức khen trong tiếng Việt	Tr. 46
Bảng 2.2. Mục đích, chức năng của hành vi khen trong tiếng Việt từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 2.3: 2.3a. Những chủ đề về phẩm chất dùng để khen người cùng giới 2.3b. Những chủ đề về phẩm chất dùng để khen người khác giới	Phụ lục 1
Bảng 2.4. Mức độ sử dụng lời khen trực tiếp và gián tiếp giữa hai giới	Phụ lục 1
Bảng 2.5: 2.5a. Mức độ nhận được lời khen từ bạn cùng giới 2.5b. Mức độ nhận được lời khen từ bạn khác giới	Phụ lục 1
Bảng 2.6: 2.6a. Mức độ nhận được lời khen của học sinh nam, nữ từ Thầy giáo 2.6b. Mức độ nhận được lời khen của học sinh nam, nữ từ Cô giáo	Phụ lục 1
Bảng 2.7: 2.7a. Mức độ nhận được lời khen của con trai, con gái từ Bố 2.7b. Mức độ nhận được lời khen của con trai, con gái từ Mẹ	Phụ lục 1
Bảng 2.8: 2.8a. Mức độ nhận được lời khen của em trai, em gái từ Anh 2.8b. Mức độ nhận được lời khen của em trai, em gái từ Chị	Phụ lục 1
Bảng 2.9: 2.9a. Mức độ nhận được lời khen từ vợ, chồng 2.9b. Mức độ nhận được lời khen từ người yêu	Phụ lục 1
Bảng 2.10: 2.10a. Cách tiếp nhận lời khen từ bạn cùng giới 2.10b. Cách tiếp nhận lời khen từ bạn khác giới	Phụ lục 1
Bảng 2.11: 2.11a. Cách tiếp nhận lời khen của học sinh nam, nữ từ Thầy giáo 2.11b. Cách tiếp nhận lời khen của học sinh nam, nữ từ Cô giáo	Phụ lục 1
Bảng 2.12: 2.12a. Cách tiếp nhận lời khen của con trai, con gái từ Bố 2.12b. Cách tiếp nhận lời khen của con trai, con gái từ Mẹ	Phụ lục 1
Bảng 2.13: 2.13a. Cách tiếp nhận lời khen của em từ anh, chị cùng giới 2.13b. Cách tiếp nhận lời khen của em từ anh, chị khác giới	Phụ lục 1
Bảng 2.14: 2.14a. Cách tiếp nhận lời khen từ vợ, chồng 2.14b. Cách tiếp nhận lời khen từ người yêu	Phụ lục 1

Chương 3:

Bảng 3.1. Nội dung khen của người hâm mộ đối với nghệ sĩ từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 3.2. Mức độ sử dụng biểu thức khen trực tiếp và gián tiếp của người hâm mộ đối với nghệ sĩ từ góc độ giới	Phụ lục 1

Bảng 3.3. Các biểu thức khen trực tiếp của người hâm mộ đối với nghệ sĩ từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 3.4. Mức độ sử dụng động từ trong biểu thức khen trực tiếp của người hâm mộ đối với nghệ sĩ, từ góc độ giới	Tr. 90
Bảng 3.5. Mức độ sử dụng biểu thức khen gián tiếp của người hâm mộ đối với nghệ sĩ từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 3.6. Các kiểu hô (gọi) trong biểu thức khen của người hâm mộ đối với nghệ sĩ từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 3.7. Tình thái từ được sử dụng trong biểu thức khen của người hâm mộ đối với nghệ sĩ từ góc độ giới	Tr. 97
Bảng 3.8. Cách tiếp nhận lời khen của nghệ sĩ đối với lời khen của người hâm mộ từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 3.9. Các kiểu xung đáp trong hành vi tiếp nhận khen của nghệ sĩ đối với lời khen của của người hâm mộ từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 3.10. Xung – hô xứng vai và lệch vai trong tiếp nhận lời khen của nghệ sĩ đối với lời khen của người hâm mộ từ góc độ giới	Phụ lục 1

Chương 4:

Bảng 4.1. Những nội dung khen về hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	Tr. 116
Bảng 4.2. Tỷ lệ khen trực tiếp và gián tiếp về hình thức bề ngoài của con người từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 4.3. Biểu thức khen trực tiếp về hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 4.4. Biểu thức khen gián tiếp về hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 4.5. Yếu tố tình thái trong biểu thức khen về hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	Phụ lục 1
Bảng 4.6. Mức độ tiếp nhận lời khen bằng ngôn từ về hình thức bên ngoài của con người từ góc độ giới	Tr. 137
Bảng 4.7. Biểu thức tiếp nhận lời khen về hình thức bề ngoài của con người từ góc độ giới	Phụ lục 1